

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Звагельський В. Б. (Суми, Україна), канд. філол. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Світайло Н. Д. (Суми, Україна), канд. філософ. наук;
Пашин В. П. (Курськ, Росія), д-р іст. наук;
Петрищева Н. С. (Курськ, Росія), канд. іст. наук;
Рамач Я. (Новий Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Хлопова І. Є. (Курськ, Росія), канд. іст. наук.

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 03.04.2014 р.)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х част. Ч. 2 : у 2-х томах (Суми – Курськ, 18 квітня 2014 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, В. Б. Звагельський, Р. Камберова та ін. – Суми – Курськ : Сумський державний університет, Південно-Західний державний університет, 2014. – Ч. 2, Т. 1. – 200 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, вчених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 861 від 9 грудня 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці: Перший у світі монументальний пам'ятник Тарасу Шевченку. Встановлений у жовтні 1918 р. у м. Ромнах на Сумщині. Скульптор І. П. Кавалерідзе.

© Сумський державний університет, 2014

© Південно-Західний державний університет, 2014

МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НАВЕСНІ 1917 р.: В ПОШУКАХ АЛЬТЕРНАТИВИ

Російська лютнева революція 1917 р. призвела до падіння царського режиму і руйнації бюрократичної машини країни. До влади прийшов Тимчасовий уряд на чолі з князем Г.Львовим (голова Всеросійського Земського союзу з 1914 р.). Уряд намагався створити владні інституції на місцях і покладався перш за все на земства та міські думи.

Земці з радістю зустріли падіння царату і були сповнені надіями, що лідер земського руху – кн. Г.Львов, ставши на чолі уряду, відкриє нові можливості для розвитку місцевого самоврядування. Дійсно, для зміцнення свого становища, він в розпорядженні від 5 березня 1917 р. передав головам губернських і повітових земських управ повноваження комісарів Тимчасового уряду.

Демократичні кроки нового уряду сприяли зростанню його популярності в перші місяці діяльності серед місцевих органів влади. Земці мали намір підтримувати уряд *«всіма силами»*. В телеграмах земств на його адресу лунали обіцянки вірності і підтримки. Голова Київської губернської земської управи Суковкін при відкритті 10 березня 1917 р. надзвичайного губернського земського зібрання закінчив свою промову закликком: *«довіритися новому уряду, об'єднатися навколо нової народної влади»* [1].

Доки Тимчасовий уряд вирішував питання про організацію влади, на місцях, в губернських центрах і в повітах, ініціативним шляхом почали створюватися тимчасові органи місцевої влади – комітети громадських організацій. Паралельно створювалися ради селянських і солдатських депутатів. Дослідник історії початку ХХ ст. В.І.Старцев зазначав, що до 5 березня 1917 р. на місцях, як в губернських центрах, так і в багатьох повітах вже існували тимчасові органи місцевої влади – комітети громадських організацій, громадської безпеки або аналогічні їм організації. Реальна влада на місцях в ті дні перейшла саме до їх рук [2, с.198].

Органи земської влади відігравали пріоритетну роль в новостворених громадських організаціях і наполягали на передачі влади в їх руки. Так Харківських громадський комітет 4 березня 1917 р. поповнився 19-ма членами Всеросійського земського союзу, та представниками від повітових земств і службовців земства. Після цього комітет перейменував себе в Харківський губернський громадський комітет [3, арк.10]. 4 березня 1917 р. в м. Києві організувався виконавчий

комітет громадських організацій в складі 2 гласних міської думи, 1 представника від губернського земства, 1 – фронтового комітету земського союзу, 1 – військово-промислового комітету, 4 – членів ради робітничих депутатів, 1 – кооперативів, 3 – національних організацій, 1 – студентства. Комітет в телеграмі на ім'я кн. Г. Львова і міністра юстиції О. Керенського 6 березня 1917 р. наголошував: *«знаходимо необхідним, щоб уряд вступив з нами в безпосередні зносини і наказав властям разом з нами здійснювати передачу виконавчої влади в місті групі виконавчого комітету»* [4, арк.11].

Небажання, Тимчасового уряду йти на радикальні суспільні зміни зумовило прогресуюче падіння авторитету та впливовості всіх його офіційних владних структур, постійну кризу влади. З початком революції і по мірі її розвитку широкі демократично налаштовані верстви населення не мирилися з тією ситуацією, яка склалася в органах земського самоуправління. Бо досить скоро з'ясувалося, що в більшості губерній головами управ були люди, *«сформовані за умов і на принципах відданості самодержавству»* [5, с.44].

В багатьох випадках місцеве населення призначення голів управ комісарами Тимчасового уряду зустріло в багнети. Почалися зміщення комісарів з посад. У деяких повітах населення почало усувати з посади комісарів і обирати, на їх думку, *«більш підходящих»*. Так, Прилуцький повітовий виконавчий комітет 18 березня 1917 р. телеграфував кн. Львову про те, що *«голова Прилуцької повітової земської управи Маркевич склав повноваження комісара, передав виконання посади члену управи Лукоlessькому слабкому старцю»* [6, с.182]. 22 березня 1917 р. Уманське надзвичайне земське зібрання в оновленому складі обрало на посаду повітового комісара Тимчасового уряду капітана чотирнадцятого піхотного запасного полку Н. І. Блаватного [7, с.64]. Голова Богодухівського повітового комітету 6 квітня 1917 р. повідомив, що *«Богодухівський повітовий комісар, граф Подгоричан – Петрович склав свої повноваження і замість графа вибраний окружний наглядач другого округу Харківського Акцизного Управління С.І. Коритко»* [8, с.10]. Балтський повітовий виконавчий комітет Подільської губернії на засіданні 14 квітня 1917 р. *«обрав повітовим комісаром вчителя гімназії Залевського»* [9, с.121].

Атмосфера в губерніях і повітах продовжувала загострюватися. Щодня протягом весни 1917 р. Тимчасовий уряд отримував з різних кінців повідомлення про скинення губернських або повітових комісарів. Відтак, влада на місцях поступово переходила до демократичних верств – земських службовців, вчителів, інспекторів народних училищ, прапорщиків, мирових суддів, контролерів купецьких товариств та інших.

Отже, після повалення самодержавства і приходу до влади Тимчасового уряду земства були сповнені надій на розширення своїх повноважень. І сподівання земців справдилися. Головам губернських і повітових земських управ були передані повноваження комісарів Тимчасового уряду. Проте автоматична заміна одних чиновників на інших з одного соціального середовища, викликала обурення демократичних кіл на місцях. Відчувши дух свободи, вони вимагали передачі влади демократичним прошаркам населення. З посиленням революційної хвилі українська громадськість приступила до прямого обрання комісарів з числа своїх висуванців, просто ставлячи про це до відома міністра внутрішніх справ. Таким чином, сподівання Тимчасового уряду зміцнити свої позиції на місцях за рахунок земств, виявилися безпідставними.

-
1. Вестник Временного Правительства. – 1917. – 24 марта.
 2. *Старцев В.И.* Внутренняя политика Временного Правительства первого состава / В.И. Старцев. – Л.: Наука, 1980. – 256 с.
 3. Государственный архив Российской Федерации (далі - ГАРФ), ф.1788, оп.2, д.151, л.10.
 4. ГАРФ, ф.1788, оп.2, д.105, л.11.
 5. *Набоков В.* Временное правительство (Воспоминания) / В.Набоков. – М.: Мир, 1924. – 132 с.
 6. ГАРФ, ф.1788, оп.2, д.132, л.182.
 7. ГАРФ, ф.1788, оп.2, д.104, л.64.
 8. ГАРФ, ф.1788, оп.2, д.150, л.10.
 9. ГАРФ, ф.1788, оп.2, д.131, л.121.

МІЩЕНКО Т.М.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Розв'язання проблем ефективної протидії корупції значною мірою залежить від того, наскільки правильно і глибоко зрозуміла її сутність. З'ясування сутності корупції є надзвичайно важливим як в теоретичному, так і в практичному плані. Важливість цього питання з наукової точки зору обумовлюється тим, що воно є ключовим для будь-якого наукового дослідження проблем корупції як в галузі юриспруденції, так і в інших галузях науки, у тому числі соціології, політології, економіки. Воно є похідним для наукового пошуку: від його вирішення залежить сама постановка проблеми дослідження, визначення його напрямку, предмета, мети і завдань, вибір методології тощо. З'ясування сутності корупції врешті-решт обумовлює достовірність результатів наукового дослідження, оскільки цей момент порівняно з усіма іншими моментами проблеми протидії корупції (незалежно від того, в якій сфері